

За результатами дослідження встановлено, що наразі механізм забезпечення судового контролю за додержанням прав учасників кримінального провадження, зокрема потерпілих є неефективним. На думку більшості суддів місцевих загальних судів одним з головних чинників зниження ефективності судового контролю піз час досудового розслідування є відсутність реальної можливості слідчому судді реагувати на порушення прав людини.[7]

З огляду на значущість права, гарантованого ст. 6 ЄКПЛ щодо справедливого судового розгляду, і загальне конституційне положення про те, що права та свободи людини, їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави, не можна заперечувати проти надання слідчому судді реальної та дієвої можливості реагувати на виявлені під час здійснення своїх повноважень порушень прав особи та загальних гарантій прав людини [7].

Тож з метою врегулювання зазначеного питання, пропонується внести зміни до кримінального процесуального законодавства та дозволити слідчому судді постановляти рішення, якими зобов'язувати представників органів досудового розслідування та прокурора вчиняти конкретні процесуальні дії для забезпечення прав потерпілих та підвищення ефективності досудового розслідування.

1. Ухвала слідчого судді Індустріального районного суду м. Дніпропетровська від 12 травня 2022 року, справа № 202/7300/21. URL: <http://reyestr.court.ua./Review/104350962/>
2. Ухвала слідчого судді Самарського районного суду м. Дніпропетровська від 22 вересня 2022 року, справа № 206/2638/22. URL: <http://reyestr.court.ua./Review/106393380/>
3. Ухвала слідчого судді Індустріального районного суду м. Дніпропетровська від 29 серпня 2022 року, справа № 202/4707/22. URL: <http://reyestr.court.ua./Review/>
4. Ухвала слідчого судді Шевченківського районного суду м. Києва від 26 липня 2022 року, справа № 761/1124/22. URL: <http://reyestr.court.ua./Review/106554917/>
5. Ухвала Касаційного кримінального суду від 01 грудня 2022 року, справа № 522/7836/21. URL: <http://reyestr.court.ua./Review/106387469/>
6. Ухвала Касаційного кримінального суду від 14 лютого 2023 року, справа № 405/680/22. URL: <http://reyestr.court.ua./Review/109075175/>
7. Шаповалова І. С., Рогальська В. В. Застосування практики Європейського суду з прав людини слідчим суддею місцевого загального суду під час здійснення судового контролю : монографія. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2020. 274 с.

УДК 343.985

DOI: 10.31733/15-03-2024/1/621-623

Валентин БІДНЯК
докторант кафедри криміналістики
та домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

НАУКОВА ПОЛЕМІКА ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ СТАТУСУ МЕДИЧНИХ УСТАНОВ ЯК ПУБЛІЧНО НЕДОСТУПНИХ МІСЦЬ

Особливістю злочинів, які пов'язані із привласненням бюджетних коштів, наданих для закупівлі товарів, робіт та послуг в медичних закладах, є те, що вони здебільшого, приблизно 96,3 %, плануються завчасно, як правило, ще на початку складання бюджету на наступний період, вчиняються групою осіб за попередньою змовою, починаються з його ретельного планування та проведення відповідних попередніх заходів, таких як ретельний підбір співучасників, складання необхідних документів, забезпечення виділення бюджетних коштів певному розпоряднику, укладання договорів із підконтрольними суб'єктами господарювання, перерахування коштів зазначеним суб'єктам, приховування фактів невідповідності закуплених товарів робіт та послуг та приховування їх реальної вартості, переведення отриманих коштів у готівку, розподіл отриманих коштів між учасниками, легалізація отриманих у незаконний спосіб коштів.

Як бачимо, дії правопорушників являють собою цілий комплекс складних дій, розтягнутих у часі та просторі, що дозволяє правоохоронцям провести певні заходи з їх

документування, серед яких проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

Рішенню про застосування негласних слідчих (розшукових) дій, їх виду та інтенсивності передують комплекс дій, зокрема: аналіз слідчої ситуації, моделювання події, яка сталася, визначення кваліфікації кримінального правопорушення, кола потенційних фігурантів в кримінальному провадженні, складання схеми злочину із позначенням статусу та ролі кожного учасника, проведення відносно них оперативних установок, встановлення родинних та злочинних зв'язків, встановлення місця мешкання та роботи правопорушників, їх спосіб життя, коло спілкування, з'ясування джерел доходів, наявність рухомого та нерухомого майна, встановлення номерів мобільних телефонів, статус в соціальних мережах, з'ясування питання обізнаності фігурантів про методи роботи правоохоронних органів, в тому числі про роботу оперативних підрозділів та їх оперативно-технічних можливостей.

Незважаючи на дискусії щодо меж втручання правоохоронних органів у приватне життя та інші права і свободи людини під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій, окремих процесуальних аспектів, науковці та практики вбачають необхідність в регламентації окремих визначень, що впливають на можливість їх проведення [1; 5].

Як свідчать результати опитування оперативних співробітників, одним із найефективніших інструментів, який мається у правоохоронних органів для отримання відомостей про кримінальне правопорушення за фактами привласненням бюджетних коштів в закладах охорони здоров'я та щодо особи, яка його вчинила, є негласні слідчі (розшукові) дії, такі як: аудіо-, відеоконтроль особи (ст. 260 КПК України), спостереження за особою, місцем або річчю (ст. 269 КПК України) та аудіо-, відеоконтроль місця (ст. 270 КПК України), з чим погодились 92,9 % опитаних осіб. Однак для отримання законної ухвали слідчого судді щодо проведення зазначених негласних слідчих (розшукових) дій за фактами привласненням бюджетних коштів в закладах охорони здоров'я важливим є розуміння місця їх вчинення.

Злочини зазначеної категорії плануються і вчиняються безпосередньо в службових або інших приміщеннях, серед яких:

- службові приміщення органів місцевого самоврядування;
- приміщення медичних закладів;
- приміщення, які використовують суб'єкти господарювання;
- житлові приміщення;
- салони службових або власних автомобілів
- територія медичного закладу тощо.

Як бачимо, зазначені приміщення відрізняються за призначенням і здебільшого належать до категорії публічно недоступних місць.

Як визначає процесуальний закон, публічно недоступним є місце, до якого неможливо увійти або в якому неможливо перебувати на правових підставах без отримання на це згоди власника, користувача або уповноважених ними осіб [2]. У наукових джерелах це питання мало досліджено. Але наявні протилежні думки стосовно того, чи треба вважати приміщення лікарні публічно недоступними місцями, адже ці приміщення, можливо безперешкодно відвідувати без отримання згоди певних осіб. Дійсно, в період роботи закладу, а деякі з них працюють цілодобово, пацієнти або інші особи безперешкодно на законних підставах їх відвідують, що є ознакою публічно доступного місця. Адміністративні приміщення, як кабінети керівників, економічного відділу тощо, не можливо відвідати без згоди володільців, і справедливо можна віднести до категорії публічно-недоступних місць, що виключає можливість проведення негласних слідчих (розшукових) дій, як: спостереження за особою, місцем або річчю (ст. 269 КПК України) та аудіо-, відеоконтроль місця (ст. 270 КПК України).

Оперативно-слідча практика свідчить про необхідність документування подій, які відбуваються в окремих приміщеннях, а не у всій лікарні. Наприклад, для встановлення самого факту відвідування закладу охорони здоров'я певними особами достатньо спостереження тільки за подіями, що відбуваються в холі або на прилеглий території лікувального закладу. На жаль, в таких випадках судова практика свідчить про відмову у проведенні негласних слідчих (розшукової) дії, передбачених ст. 269, 270 КПК України.

Підсумовуючи, зазначимо, що зазвичай протиправні дії, пов'язані з привласненням бюджетних коштів в закладах охорони здоров'я, вчиняються у службових кабінетах, які неможливо відвідувати безперешкодно без отримання згоди власника або володільця. Але окремі місця в медичних установах, як-от: актові зали, коридори, хол, приймальня перед кабінетом головного лікаря мають певні ознаки, що вказують на їх визнання публічно доступними, що суттєво впливає на комплекс проведених негласних слідчих (розшукових) дій.

1. Динту В. А. Аналіз процесуальних відмінностей у проведенні огляду житла чи іншого володіння особи й обстеженні публічно недоступних місць, чи іншого володіння особи. *Науковий журнал: Право і суспільство*. 2015. № 5-2. С. 218–224.
2. Кримінальний процесуальний Кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
3. Про затвердження Зводу відомостей, що становлять державну таємницю : наказ від 23.12.2020 № 383. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0052-21#Text>
4. Про затвердження Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні : наказ Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України від 16.11.2012 № 114. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12#Text>
5. Уваров В. Г. Негласні слідчі (розшукові) дії: проблеми юридичної визначеності та ефективності. *Проблеми правоохоронної діяльності. Правова позиція*. 2016. № 2 (17). С. 163–169.

УДК 343.132

DOI: 10.31733/15-03-2024/1/623-626

Олександр ДУЛЬСЬКИЙ

адвокат, докторант відділу
докторантури та ад'юнктури
Національної академії
внутрішніх справ,
доктор філософії в галузі права,
заслужений юрист України

**СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ: ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ,
КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ТА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИК**

Забезпечення національної безпеки держави є пріоритетом діяльності її інститутів. Відповідно до п. 9 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2016 року національна безпека України – це «захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз» [1]. Вживання заходів щодо забезпечення національної безпеки України відбуваються як зовні країни, так і в межах її території.

Безумовно, надважливу роль на сьогодні відіграють військові Збройних Сил України, які забезпечують протидію ворогу у захопленні нашої території. Водночас, за необхідне вважаємо звернути увагу і на слідчих Національної поліції України, які значну роль відіграють у забезпеченні безпеки громадян на території нашої країни, забезпечують безпечний тил нашої держави.

Основним інструментом їх діяльності у забезпеченні національної безпеки України, що виявляється у протидії злочинності, є проведення слідчих (розшукових) дій. Зважаючи на те, що теорія збагачує практичну діяльність, а її метою є підвищення її ефективності, то принциповим вважаємо звернути увагу на процесуальну, криміналістичну та психологічну характеристику проведення слідчих (розшукових) дій слідчим Національної поліції України з урахуванням їх взаємозв'язку.

Відповідно до ст. 223 КПК України, слідчі (розшукові) дії – це ті дії, які спрямовані на отримання (збирання) доказів або перевірку вже отриманих доказів у конкретному кримінальному провадженні. Зі свого боку, слідчим Національної поліції України (далі – слідчий) є службова особа, яка уповноважена в межах компетенції, передбаченої КПК України, проводити досудове розслідування кримінальних правопорушень (п. 17 ч. 1 ст. 3 КПК України) [2].

Слідчі (розшукові) дії реалізуються у визначеній КПК України кримінальної процесуальній формі. Ґрунтуючись на ній, формується криміналістична та психологічна характеристика слідчих (розшукових) дій.

Психологічний аспект знаходить свій вияв вже під час проведення слідчим першої слідчої (розшукової) дії, а не початку досудового розслідування, адже відповідно до ч. 3 ст.